

Gombos Péter – Szinger Veronika

Magyarország (is) olvas a gyerekeknek

A *Visegrad Reads to Kids* (Visegrád olvas a gyerekeknek) projekt előzményének tekinthető *All of Europe Reads to Kids* (egész Európa olvas a gyerekeknek) kezdeményezésről, valamint az ebbe a programba kapcsolódó *Minden cseh olvas a gyerekeknek* elnevezésű cseh civil szervezetről már korábban tájékozódhattak az olvasók.¹ A Visegrádi Alap által támogatott program elsődleges célja szintén az volt, hogy felhívja a figyelmet a gyermekeknek szóló felolvasás fontosságára a Visegrádi Együttműködés országaiban, tehát a projektben Csehország mellett Szlovákia, Lengyelország és Magyarország vett részt. Magyarország viszonylag későn, de a célkitűzéssel maximálisan egyetértve, a főbb elveket elfogadva csatlakozott a programhoz a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) révén. Kampányok, villámcsődületek keretében szerettük volna népszerűsíteni a felolvasást többek között iskolákban, könyvtárakban, családokkal foglalkozó intézményekben, de akár közterületen is.

A program főbb elemei

A projekt egy kiadvány formájában lehetőséget adott arra, hogy a Visegrádi Négyek egymás országaiban népszerűsítsék saját, korábban már lefordított, elsősorban 4–10 éves gyermekeknek szóló könyveiket.² A brossurában szülőknek szóló tájékoztató anyag is helyet kapott a felolvasásról szóló tanácsokkal, ötletekkel.

A hivatalos megnyitóra 2018. május 28-án, Prágában került sor, ahol egy ünnepi program keretében találkozott a cseh, szlovák, lengyel és magyar küldöttség. Az est illusztris vendégei világ- és országos bajnok sportolók, Csehország legismertebb művészei és legnépszerűbb zenészei voltak, a célközönség pedig az a mintegy kétszáz meghívott gyermek, akik között mind a négy nemzet képviselőit megtalálhattuk. A projektben részt vevő országos szervezetek képviselői a színpadon saját nyelvükön olvastak fel részleteket Ivona Březinová *Add a mansod!* című könyvéből, amelyet a Visegrádi Négyek országai

minden nyelvére lefordítottak. A felolvasást maga a szerző kezdte el, majd ugyanazt a szövegrészt hallgathattuk meg cseh, szlovák, lengyel és magyar nyelven.

Az ünnepség során videobejátások segítségével visszatekinthettünk az előző évek hasonló rendezvényeire, ahol a fővédnökök, főszereplők mind fontos, hiteles cseh közéleti személyek, művészek voltak, Václav Havel egykori köztársasági elnöktől Zdeněk Svěrák Oscar-díjas forgatókönyvíró-színészig.

A Magyar Olvasástársaságot Gombos Péter alelnök, valamint Szinger Veronika és Pompor Zoltán tanácsstagok képviselték a rendezvényen.

A magyarországi kampány helyszínei³

Maga a kampányhét június 4-től 10-éig zajlott, a 4 és 10 év közötti gyerekekre és szülőikre, valamint a gyermekirodalomra fókuszálva. Ezen időszak alatt mind a négy visegrádi országban egyszerre szerveztünk különböző programokat: több generációt összehozó olvasós tevékenységeket, író-olvasó találkozót, felolvasásokat, workshopokat. A magyarországi kampányban a hét öt napján öt kiemelt helyszínt jelöltünk meg.

Pécs

Június 4-én, hétfőn a pécsi Csorba Győző Könyvtár Körbirodalom Gyermekkönyvtárában Tasnádi Emese író és Vlasits Barbara színművész vezetésével zajlott érdekes program, amelynek célközönsége – természetesen – a gyerekek voltak. Az eseményen részletek hangzottak el az író *Városi legendák* című kötetéből, majd a mesehallgatás után a szerző és a művésznő beszélgettek a gyerekekkel kedvenc meséikről, mesehőseikről, a meséírásról, valamint az olvasásról és annak szépségéről is.

Budapest

Június 5-én, kedden a fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Sárkányos Gyermekkönyvtárában a kisebbeknek Both Gabi és Bajzath Mária mesélt. E páros kiválasztása remek döntés volt, hiszen mindketten értik a gyerekek nyelvét, műveikkel meg tudják szólítani a korosztályt, ugyanakkor különböző műfajban érzik otthon magukat. Both Gabi a kortárs műmese, modern mese jeles szerzője, Bajzath Mária ugyanakkor a hagyományos mesemondás avatott szakértője, akinek művészete a folklórban gyökerezik.

Ez idő alatt a nagyobbak – tízévesek – sem unatkoztak. Először Nyulász Péter Balaton-parti mesevilága szippantotta be a kiskamaszokat. A szerző ismét megmutatta, hogy van pedagógusi vénája. A gyerekek részben maguk is felolvasóvá válhattak, másrészt érdeklődve hallgatták a regény születésének történetét, az előzményeket (Fáy András és Lipták Gábor helkás írásait kevesen ismerik).

Kivételezett helyzetben volt a hallgatóság a tekintetben is, hogy elsők között vehették kézbe Az Év Gyermekkönyve-díjas *Helka* képregényváltozatát, amelyet láthatólag érdeklődve lapozgattak.

A balatoni mondavilág után egy más műfaj és korszak következett, Gáspár Ferenc ugyanis az Anjouk korába kalauzolta el a fiatalokat. S nemcsak a regények története került szóba, de elméleti oktatást és „gyakorlati képzést” is kaptak az érdeklődők a középkorral kapcsolatban. Megismerkedhettek az akkoriban használt fegyverek típusaival, használatukkal, sőt ki is próbálhatták azokat.

Végül egy szerepjáték keretében egy komplett koronázási ceremóniát is bemutattak a diákok, részletesen megbeszélve a résztvevők személyét és szerepét az ünnepségen.

Közben néhány percre megakadt a program, a négy visegrádi ország képviselői ugyanis rövid időre összekapcsolódtak skype-on, hogy a cseh, lengyel, szlovák és magyar gyerekek az egyidejű könyvtári élmény közben köszönthessék egymást.

Kaposvár

2018. június 7-én csütörtökön Kaposvár szervezett olvasós programot – nem hagyományos formában. A HUNRA és a Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár a Fő térre szervezett villámcsődületet.

A flashmob keretében mintegy ötszáz kisdíák érkezett a város központjába. Ott először Fándly Csaba színművész „hangolta” a gyerekeket, elsősorban Varró Dániel-versekkel. Aztán maga a költő állt a népes közönség elé, s megjelenés előtt álló műveiből is felolvasott néhányat.

Flashmob Kaposváron

A program csúcspontja Varró Dániel *Miért üres a postaláda* című versének közös elszavalása volt. Ezt ismét Fándly Csaba színművész vezényelte. Majd a gyerekek vezényszóra magasba emeltek egy-egy nagyméretű betűt, amelyet előre elkészítettek. Egy-egy osztály betűiből verssorok álltak össze, a sorokból pedig a *Miért üres a postaláda* versszakai mutatkoztak meg.

Közben a tér másik sarkában a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának elsőéves, látványtervező szakos hallgatói segítségével illusztrációk születtek a szöveghez. A néhány vonallal megkezdett rajzokat alsós gyerekek fejezték be – a legjobb alkotások készítőit (Varró Dániel döntése után) könyvekkel jutalmazták a szervezők. Kaposváron

nem ez volt az első olvasásos villámcsődület, s úgy tűnik, a gyerekek, a pedagógusok s maga a város is nagyon nyitott az ilyen jellegű programokra.

Közös versszavalás

Kecskemét

A „Visegrad Reads to Kids” kampány kiemelt helyszíne 2018. június 6-án Kecskeméten a Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár volt. A szerdai események szervesen illeszkedtek a 89. Ünnepi Könyvhét programjába is. Harcos Bálint meséíró délelőtt a megyei könyvtárban olvasott fel óvodásoknak és kisiskolásoknak Szofi meséiből⁴, délután pedig két fiókkönyvtárba, Hetényegyházára és Műkertvárosba látogatott el. Aznap délután a megyei könyvtár vendége volt Szeberényi Gyula Tamás alpolgármester, aki második osztályos gyerekekkel ismertette meg Rumcájsz történetét. A felolvasást követően az iskolások kiscsoportos, játékos foglalkozáson vehettek részt a Gyerekvilág könyvtárosai jóvoltából, a feladatok fókuszában természetesen a könyv, az olvasás állt. Június 4-től 15-ig a megyei kisiskolásai online vetélkedő keretében ismerkedhettek meg a visegrádi országok gyermekkönyveivel, az internetes felületen mintegy 103 diák küldte el megfejtését.⁵ A programokat Koleszár Márta, a könyvtár Gyerekvilág részlegének vezetője koordinálta.

Kecskemét egy „ráadás” programmal is büszkélkedhetett, ugyanis június 7-én a Kocsis Pál Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Szakgimnázium és Szakközépiskola épületében nyílt meg a 12 VILÁG – kortárs cseh gyermekkönyv-illusztrátorok című kiállítás a budapesti Cseh Centrum, a Magyar Olvasástársaság és a Könyvtárostanaók Egyesületének Kecskeméti Munkaközössége (vezetője: Halupa-Tiba Gabriella) jóvoltából. A kecskeméti programot Lucie Orbók, a budapesti Cseh Centrum igazgatója nyitotta meg. A kiállítást első ízben Budapesten, 2018 áprilisában láthatta a nagyközönség „nemcsakisvakond” címmel, ugyanis a kiállításon olyan kortárs művészek illusztrációit tekinthették meg az érdeklődők, akik a nagy klasszikusok – Zdeněk Miler, Květa Pacovská, Miroslav Šašek, Jiří

Trnka, Štěpán Zavřel és Helena Zmatlíková – nyomdokaiba lépve alkották meg sajátos kifejezőmódjukat, a különböző helyszíneket, figurákat, történeteket. A kiállítók névsora: David Böhm, Pavel Čech, Dan Černý, Renáta Fučíková, Lucie Dvořáková, Vendula Chalánková, Lenka Jasenská, Lucie Lomová, Galina Miklínová, Petr Nikl, Jaromír Plachý, Vhrstí. A kiállítás kurátora: Radim Kopáč volt.

Harcos Bálint és a gyerekek

A megnyitó után a kisebb gyerekek mesefoglalkozáson vehettek részt Vadászine Redenczki Anita vezetésével, aki Zdeněk Svěrák *Apukám, ez jól sikerült* című könyvéből⁶ olvasott fel a kicsiknek, de a bemutatás mellett a beszélgetés, magyarázat és szemléltetés módszere is helyet kapott. A nagyobbak Svejk, a derék katona nyomán rejtvényes barangolásra indultak Csomorné Bárány Melinda irányításával, egy számítógépes interaktív játék segítségével. A foglalkozást tartó két pedagógus a Könyvtárostánárok Egyesülete Kecskeméti Munkaközösségének tagja, akik rendszeresen vállalnak hasonló jellegű, a gyerekek és fiatalok bevonására építő interaktív programokat. Pet'ovska Flóra műfordító, a Csírimojó Kiadó vezetője pedig az iskola gyógynövénykertjének kínálatából füveskönyvet készített a gyerekekkel Tereza Vostradovská *Egérke enciklopédiája* című könyve⁷ alapján.

Az összesen mintegy hatvan gyermeket megszólító nap különlegessége az volt, hogy a felolvasáson túlmutatva a gyerekek bevonására, az interaktív jellegre fókuszáltak a foglalkozások, amelyek így sokkal jobban alkalmazkodtak a mai gyerekek befogadási képességének jellemzőihez. Míg a felolvasások során a gyermekek beszédpercepciója, a kognitív készségek közül pedig elsősorban fantáziája, belső képalkotó képessége fejlődhet, a foglalkozások ezen felül a beszédprodukciót és a szociális kompetenciákat is megcélzották. Az anyanyelvi kommunikáció során lehetőség volt saját gondolatok kifejtésére, egymás véleményének megismerésére. Igyekeztünk olyan gyermekközpontú pedagógiai eljárásokat érvényesíteni, mint például a tapasztalati úton megszerzett tudás alkalmazása az előzetes ismeretek felhasználásával vagy a cselekvő részvételt biztosító tudásépítés.

Készül a füveskönyv

Az elsődleges cél ugyanakkor természetesen az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalmi művekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés volt, ezzel formálva a pozitív attitűdöt az olvasás, a könyvek irányában. Mivel a programokon arányaiban kevés szülő tudott részt venni, a gyerekekkel folytatott beszélgetések során igyekeztünk olyan gondolatokat megfogalmazni és kimondatni, amelyek a gyerekeken keresztül remélhetőleg üzenet formájában jutnak el a szülőkhöz a mesélés, történetmondás fontosságáról. Egy korábbi projektünkben⁸ már bevált, hogy a gyerekek apró ajándékokat (a foglalkozások alapjául szolgáló könyvekről készült könyvjelzőket) vihettek haza, így az olvasási esemény tárgyiasult megnyilvánulása bekerült az otthonokba, ideális esetben ezzel (is) biztosítva a könyvhöz, olvasáshoz kapcsolódó élmény újbóli felidézését.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Pénteken, június 8-án Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 64(!) településén szerveztek programokat, a központi helyszín Apagy volt. A Könyvtári Információs és Közösségi Helyen mintegy hetven kisdíák várta a program díszvendégét, Bakos-Kiss Gábort, a Nemzeti Színház művészt. A „hazalátogató” művész a szülőfaluján kívül még három szomszédos településen olvasott fel a gyerekeknek. A felolvasásokon aktív szerepet vállaltak többen a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházból (Tóth Károly, Munkácsi Anita, Dézsi Darinka, Fridrik Noémi), valamint Gosztola Adél a Vígyszínházból. Hozzájuk írók, költők, előadóművészek csatlakoztak, úgymint Hajdú Zsanett, Harcos Bálint, Nagy Szabina, Simon Szilvia és sokan mások: könyvtárosok, pedagógusok, szülők, a települések önkormányzati testületének tagjai, történelmi egyházak képviselői, hitoktatók, olvasóköri és nyugdíjas klubok tagjai.

Az iskolákban, könyvtárakban szervezett felolvasások, az írásbeliség különböző dimenzióit támogató foglalkozások minden kétséget kizáróan hasznosak, és hozzájárulnak

a literációs fejlődéshez. Ugyanakkor az olvasóvá nevelés a családban kezdődik, szinte a születés pillanatától kezdve. A V4-es projekt motorja az *Egész Csehország olvas a gyerekeknek* elnevezésű civil szervezet volt, Eva Katrušáková vezetésével. A csapat munkatársai rendíthetetlenül hisznek a felolvasás mérhetetlen erejében, abban, hogy a felolvasás szertartása megszilárdítja, elmélyíti a kapcsolatot szülő és gyermeke között. Milyen jó lenne, ha minden családban rendszeresen elhangozna az alábbi mondat: „Gyere, olvasok neked!” Naponta 20 perc elég lehet. De mindennap! A projekt tapasztalatait felhasználjuk jövőbeli tevékenységeinkhez, ezért reményeink szerint e programok alapozhatják meg egy nemzetközi hálózat létrejöttét, amely a gyerekeknek szóló felolvasást szeretné széles körben népszerűsíteni.

Jegyzetek

1. Eva Katrušáková – Béres Judit: Minden cseh olvas a gyermekeknek. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 2017 (26. évf.) 2. sz. pp. 28–29.
 2. A szlovák, cseh vagy lengyel nyelvre lefordított magyar gyermekkönyvek közül az alábbiak kerültek be az ajánlóba: Berg Judit: Alma: *A sötét birodalom*; Boldizsár Ildikó – Szegedi Katalin: *Kiráhlány születik*; Csukás István: *Pompom meséi*; Janikovszky Éva: *Velem mindig történik valami, Ha én felnőtt volnék*; Lázár Ervin: *A hétfejű tündér, Berzsián és Dideki*; Lázár Ervin – Balogh Péter: *Öregapó madarai*; Lengyel Dénes: *Korona és kard. Régi magyar mesék és mondák*; Szegedi Katalin: *Lenka*; Tóth Krisztina: *Anyát megoperálták, Orrfújós mese*; Varró Dániel: *Nem, nem, hanem*; Zágoni Balázs: *Barni könyve*
 3. www.hunra.hu
 4. *Szofi tüsszent, Szofi varázsol, Szofi lufija, Szofi átváltozik*
 5. Az *Európai vakáció* elnevezésű, játékba bújtatott könyvajánló az alábbi köteteket reklámozta a szünetidőre: Petra Nagyová Džerengová: *Klára és a mumusok* (Szlovákia), Miloš Macourek – Adolf Born: *Matyi és Sári nyaral* (Csehország), Gévai Csilla: *Amíg kirándulunk* (Magyarország), Czesław Janczarski: *Fülesmackó kalandjai* (Lengyelország).
 6. Zdeněk Svěrák: *Apukám, ez jól sikerült*. Méry Ratio, 2010. Adolf Born illusztrációival. Fordította Forgács Ildikó
 7. Tereza Vostradovská: *Egérke enciklopédiája*. Csirimojó, 2018. Fordította Pet'ovska Flóra
 8. Szinger Veronika: „Játsszunk, rajzoljunk, hallgassunk együtt mesét!": Olvasásnépszerűsítő könyvtári program óvodásoknak és kisiskolásoknak. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 2017 (26. évf.) 6. sz. pp. 34–43.
-
-